

ROHNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoltijo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. A. M. Slomšek. — Planinar. — Logika. — Dopisi. — Razne stvari. — Inserati.

Anton Martin Slomšek, pedagog, domo- in rodoljub slovenski.

Spisal Franjo Jamšek.

(Dalje.)

O maternem jeziku pravi Slomšek dalje:

1. „Žalostni časi slovenščine so bili; vsa v prahu in mahu zaraščena je slovenščina spala. Nemci in drugi ptuji sosedi so jo črteli in zaničevali, vlastenci (plemetaši) so se je sramovali; kaj čuda, da ni bilo čitati slovenskih knjig, niti moža najti, ki bi jih pisal. Na kmetih ni bilo šol, po trgih in mestih se je učila nemščina in latinščina; oni dve ste košato za mizo sedeli, njuna sestra pa za vrati pozabljena sedela. Slave slavni sini so znali vrlo pisati nemški in latinski, golčati italjanski in francoski, v svojem maternem jeziku se niso dali slišati, kakor hitro so gosposko suktnjo oblekli. V celovškeji duhovščnici, v seminišču večidel slovenskih dušnih pastirjev, ni bilo najti slovenskih knjig, razun Gutsmanovega nemško-slovenskega besednjaka, in pa kratko prenišljevanje večnih resnic, slovnice izmed jezer učenih Slovencev jeden poznal ni. Po tri duhovnije si lahko prehodil poprej, ko si na slovenski evangelijski naletel. Tako je uboga slovenščina žalovala, pa tudi omika Slovencev je toliko zaostala, da smo bili narodom v zasmeh in oporeko. Vsakojajškega srca je moral biti tedaj mož, kateri si je upal zaničevanega maternega jezika lotiti se in zbujati med svojim narodom dušno življenje. To so storili na Kranjskem rajni Juri Japel, Gutsman na Koroškem, in na Štajerskem naš slavni Volkmar. Da domorodni pisec kaj velja, mora vse šege, dobre in slabe navade, vse čedne in nečedne lastnosti svojega ljudstva dobro poznati, poznati žile domačih občutkov, kinč njegove besede ima biti domač, ne kupljen; mora pa tudi vedeti pravo mero omike maternega jezika, da ga zamorejo njegovi rojaki v razumenju dohajati. Le kdor domače lepo posneti — ptuje blago pa čedno podomačiti zna, on zasluži slavno ime domorodnega učenika.“ In to je bil v prvej vrsti Slomšek sam!

2. „Velik, neprecenljiv zaklad je Slovincu materni jezik, naj ga le sam ne pokoplje v zemljo pozabljivosti nemarnemu hlapcu podoben. Mati Slovenka

naučil svojega sinka 32 glasov jezika, in nam ravno s tem bogastvom jezika pet talentov poda, se vseh drugih jezikov prav lahko lotiti, ki veliko manj temeljnih glasov besede imajo. Naj si ravno slovenski jezik na veliko podnarečij razpada, in okoli 23 pravopisov v svoji rabi ima, se vendar Slovence vsakega podnarečja v kratkem privadi in tudi sosednih jezikov tako lahko in mehko nauči, da ga boš za rojenega Italjana, Francoza, Angleža in Nemca po govoru imel.

3. Ljudski jezik (jezik ljudstva), dokler narodu ne umrje, kakor so n. pr. latinski, starogrški in več drugih pomrli, se za toliko hitreje preminja, za kolikor se čišla in v slovstvo obrača. Omika domačega jezika se ne sme zavezati, da bi se neprenehoma le po starem kopitu pisalo in govorilo; se pa tudi nima prenagliti, ne prekueniti v jamo prenapetih oblik in nezastopnega slovstva. *Moder rodoljub jezikoslovje pazno spremlja, ne zaničuje starine pa tudi novine v svojem jeziku ne zametuje*, temveč skrbno jagode pobera in spravlja, naj si jih čita v novih pismih, ali pa sliši od prostih ljudij; pristne besede in vrle prislovice so mu dragi biseri, s katerimi zaklad svojega jezika bogati, dokler le more. Naj bi vsakdo, ki se z naukom ljudij peča, naj si bo v šoli ali doma, na leci ali v spovednici, *Rejetov**) hvalevredni vzgled posnemal, slovenske besede skrbno poberal sebi v poduk in tudi drugim v pomoč, kateri domače slovstvo množijo, kako spešno bi nam slovstvo obogatelo, in občna razumeva po vseh slovenskih krajih napredovala, kar je dobro in tudi potrebno za povzdigo in omiko domačega jezika. *Koliko vrle slovenščine še v mnogih kotih počiva, katere še ne poznamo, ki na poljanah ali pa po mestih prebivamo!* Mnogotera slovenska beseda je že po hribih in samotnih dolih zaspala, katere nihče pobral in za slovstvo shranil ni, marveč so se ji le smejali, katere niso poznali. Tako se jeziku zguba godi, katera ni za popraviti. Zberajmo torej skrbno, podelimo si pa tudi po braterno najdenega blaga, naj bo naša beseda čedalje bolj obilna, pa tudi razumljiva, kakor svetla luč; ona je ključ k pravi vednosti in kreposti.

4. Da se človeku po jeziku pozna, kde je doma, mu ni zameriti, saj se je tudi sv. Petru poznalo, da je bil Galilejec. Da pa nezarobljeno, preveč po domače zavijaš, je surovo in umikanemu človeku grdo, naj jo po gorjansko zarobiš, ali pa po dolensko na dolgo potegneš; noroglavci te bodo ukarjali, godci pa oponašali, kar se je celo pridigarjem rado godilo in se še včasih zgodi, pa le takim, kateri si za oglajo materinega jezika premalo prizadenejo in namestu v domači besedi napredovati, le zaostajajo; in taka nemarnost je kvara dobrega. Po takem potu so naši predniki tako daleč zašli, *da Korošec kranjskih bukvij ni hotel brati, ne Kranjec Korošca pridig poslušati, rekoč, da ga dobro ne zastopi*; in sta si vendar brata, soseda. Tudi Štajerci so si radi pridigarje izbirali, ki so jim prav po domače zarobili. Ako bi bila ta razvada ostala, bi si bili Slovenci v besedi babilonsko zmešnjavo napravili, si zapravili obsežne bukve in vsem zastopne učitelje, izginilo bi bilo njih slovstvo, pogasnila njihova slava; celó njih imé bi se bilo izgubilo. *Hvala torej možem, ki so našo besedo tako očedili in ogledali, da jo lahko in radi vsi poslušamo,*

*) Nekdanji župnik pri sv. Petru pod Sv. gorami.

bodimo si Gorenjci ali Dolenjci, ter so jih pot do vsakega doma naravnali, kder so dobrega srca in pa nauka željni ljudje. Tudi v tej zadevi beseda velja: „Kdor ne zbera, on raztresa; in kdor ni z nami, je zoper nas.“

5. Hrvatska beseda je našej slovenski najbliža sestra-zali hčeri jedne matere Slave, koje v tistih okolicah (okoli Varaždina) še zdaj vsi prosti ljudje tako čedno govorijo, kakoršna se slovenščina po mislih učenih možev v starem svetem pismu čita, koje je blagovestnik sv. Ciril, apostolj Slovanov, prvi poslovenil. — Slavno in koristno je v mladosti sosednih jezikov se učiti, ne le nemškega in laškega; marveč tudi vseh bližnjih slovenskih podnarečij ki so nam za toliko bolj lahka, kolikor so nam bliže v žlahti. Kolikor jezikov pa kdo zna, kotiko človekov velja in kdo vé, kamo še po svetu prideš? — Mladeneč mora biti svoje rodovine kinč, ne pa puhla repa.

6. Na meji med Nemci in Slovenci imajo stariši navado svoje dečke, celo deklina, med Nemce pošiljati, naj bi se nemške besede lotili. Želja po nemški besedi ni sama na sebi graje vredna; človek toliko ljudi velja, kolikor jezikov zna. Blizu Nemčije nam je gotovo tudi nemške besede potreba; za tega del se tudi deca za potrebo nemškega jezika učijo. Ako pa misliš, da šola za druge nauke ni, kakor za nemščino, se močno motiš, *Dokler otrok v domačem jeziku dobro vaje ni, se nemškega težko uči in hitro pozabi, ne zna nemščine in ne slovenščine; takemu je šola izgubljena in potraten otroških let zlati čas*. Se hočeš tega prepričati, vprašaj može, kateri so v take nemškutarske šole hođili; izmed sto takih šolarjev v 25 letih težko jih pet svoje ime podpiše, nekoliko nemških besed govori, nemškega pisma pa ne razume, še manj pa slovenskega, katerega se ni učil. Ne bilo bi torej očetu zameriti, ako svojega sina med Nemce pošlje, naj bi se nemščine bolj privadil; pa kaj pomaga mladenču nemška beseda, ako pa krščanski nauk pozabi -- kaj deklinci nemškutarija, ako pa svojo nedolžnost izgubi! Na Nemškem mladi Slovenci in Slovenke ne razumejo pridig, ne krščanskega nauka, še spovedovati se priložnosti ne najdejo; priložnost pohujšanja pa ne počiva, in angelj nedolžnosti jih prej zapusti, kakor se jih prime nemška beseda. Na Koroškem mnogokrat taki nemškoželjci celó med krivoverce v službo zajdejo in ob pravo vero pridejo. Ali ne bo taka zguba skrbnemu pastirju žalost napravljala? — Ali ga bode nemška beseda izveličala?

7. Čudno je, in bi rekel, ne brez krivice, da se po Slovenskem ne le v velikih mestih, ampak tudi v manjših, kder je komaj kakih dvajset ljudi, ki slovenskega ne razumijo, po nemški pridiguje; v nemškem Gradu pa, kder po jezero Slovencev biva, ni ne jedne slovenske pridige. Slovencev ni sram poslušati nemškega podučjenja, da ga le na pol razumijo; Nemci se pa hitro božji besedi umaknejo in celo iz cerkve gredó, rekoč, da slovenske pridige ne razumejo, čeravno leta in leta na Slovenskem živijo in si po slovenski dobro pomagati znajo, kakor da bi slovenska pridiga le za proste ljudi bila. Ravno tako se tudi v uradnijah in pisarnicah godi, da na slovenski zemlji slabo ali pa celó ne opraviš, če nemški ne govoriš, ali pa tolmača s seboj ne vzameš. Ni se čuditi, da naši kmetje pravijo, slovenski jezik le doma in pa na potu k gosposki velja; pri gosposki mora nemška beseda biti; in če kdo gosposko

suknjo nosi, se ima le po nemški nagovoriti. *Tako se nam materni jezik zasramuje in tepta, ne le od Nemcev, marveč od slepih Slovencev, ki ne vejo, kako krivico svoji narodnosti činijo. Materni Jezik je prvi božji dar, v katerem pregovorimo, in za njega nam ima biti pred vsemi drugimi jeziki mar, da ga častimo, likamo in po slovenski radi govorimo, prepevamo in se v njem veselimo.*

(Dalje sledi.)

„Planinar“^(*)

Praktična obravnava te pesmi str. 72., III. berilo.

I. Uvod.

Kje stanujejo tvoji stariši B! — Na Vrhlogi. — Kje stanujejo pa tvoji stariši S! — Na Leskovecu. — Kaj je Vrhloga, kaj Leskovec? — Vrhloga je vas, a Leskovec je kraj. — Imenujte mi vse vasi in kraje naše farne občine! — Vrhloga, Pretrež, Leskovec itd. — Kaj pa je Slov. Bistrica? — Mesto. — Imenujte mi mesta na Štirnem! — Kaj pa so Makole, Šmarje? — To so trgi. Imenujte mi imenitnejše trge spodnjega Štajerja? Kje tedaj prebivajo ljudje? — V krajih, vaseh, trgih in mestih. — S čim se pečajo prebivalci krajev in vasi? — S poljedelstvom, z živinarstvom in s sadorejstvom. — S čim se pečajo tržani? — Tudi s poljedelstvom in zraven s trgovstvom. — Kaj so mestjani? — Trgovci, rokodelci, obrtniki, umetniki in uradniki. — Kje so navadno vasi nastale? — V ravninah med poljem in travniki. — Kje najdemo tudi trge in mesta? V ravninah. — Kje so pa navadno le posamezno stoječe hiše? — Po hribovih in visokih gorah. — Zakaj se pa na gorah niso vasi postavile? — Ker ni vsa zemlja plodovita. — Kakšne so navadno gore? — Deloma so porastene z gozdi, deloma samo z grmovjem in travo, veliko pa je tudi popolnoma prazne zemlje in golega pečevja. Visoke gore se zovejo planine. Njih prebivalce imenujemo planinarje. — Ponovi R! Kakšna so nekatera planinska zeljišča? — Dišeča in zdravilna. — Katere živali imajo ljudje po gorah in planinah? — — Ovece, koze, osle in mule. — Zakaj pa si ljudje ravno te živali redijo? — Ker so te živali s slabo krmo zadovoljne, in še to si morajo po strmih pečinah same poiskati. — Kaj šumi po goratih krajih po grobljah in prepadah? — Bistri potoki. — Kje dobivajo svojo vodo? — V izvirih, studencih. — Kaka je tedaj gorska voda? — Mrzla in čvrsta, toraj dobra za piti. — Kakšni je planinski zrak proti onemu nižav in dolin? — Mrzleji in tanjši, pa tudi čisteji in zdravejši — Kaj dobivajo planinarji od svojih ovčjih in kozjih čred? — Živež in obleko. — Kaj delajo iz mleka? — Sirovo maslo in sir, za katerega skupijo veliko denarjev. — Se li toraj planinarjem slabo godi? — Ne — Glejte! Planinar dobi od svojih čred živež, obleko, pa tudi denarja. Narava pa mu ponuja zdravilna zeljišča, dobro pitno vodo in čisti zrak, da ostane zdrav in krepak. On ima tedaj vsega, kar potrebuje, zato je srečen in vesel, ter iskreno ljubi svoj planinski kraj. Ponovi to Č! D!

*) Po naključbi zakasnjeno.

3. Učenci jo preberejo 2—3krat.

2. Učitelj pesem prečita.

4. Učenci berejo posamezne kitice, učitelj pa pojasnjuje manj umljive besede in stavke, ter sestavi glavno misel vsake kitice n. pr.:

Beri prvo kitico B! Kako se pravi naslovu te pesmi? — Kdo je „Planinar“? — Prebivalec planin. — Kaj se pravi: „V veselju rajskem“? — Planina je s svojimi lepimi in dišečimi cveticami podobna raji ali paradizu in planinar to lepoto vživa. — Kaj se pravi „tam dol“? — V dolinah, nižavah. — Kaj se pravi: „Veselje redko vživajo“? — Malokedaj imajo tako veselje. — Kdo je „nižave sin“? — Tisti človek, ki v nižavah stanuje ali biva.

Zapopadek prve kitice je:

Planinar vživa na planinah marsikatero veselje, kakoršnega prebivalec v nižavah nikdar nima, zato vabi dolenca k sebi na planino.

Ponovi F!

Čitaj drugo kitico A! Kaj se pravi: „Men' prvo solnce zablíšči“? — Planinarju se solce najprvo prikaže. — Kaj se pravi: „dol mrakovi stanujejo“? — V nižavah je še tedaj mrak, temota, — Kaj se pravi „srca omrazujejo“? — Srce postane žalostno, otožno.

Misel druge kitice je:

Planinarju se solnce najprej prikaže in njemu še sveti, ko so doline in nižave pokrite že z večernim mrakom.

Ponovi Š!

Čitaj najprej K! Kaj se pravi „poln čvrstih cvetlic“? — Krog planinarja je vse polno krasnih cvetic. — Kaj se pravi: „Stojé viharja, zimi v bran“? — One so krepke, da jih ne more vsak veter in mraz pomoriti. — Kaj se pravi „Mehkužne“? — Slabotne, rahle, občutljive. — Kaj se pravi „hirajo“? — Slabotno rastejo, pešajo. — Kaj se pravi „umirajo“? — Ovenejo, osuševajo. —

Zapopadek te kitice je:

Planinar ima krepke cvetlice, katere se zamorejo braniti viharju in mrazu, a v dolinah cvetô slabe rožice, katere lahko vsaka slanica pomori.

Ponovi D!

Beri četrto kitico K! Kaj se pravi „čiste sape“? — Čisti, čvrsti, ostrí vetri. — Kaj pomeni beseda „vedré“? — Čistijo prepihujejo, prevejajo. — Kaj pomeni beseda „jasnijo“? — Bistrijo, krepijo um. — Kaj se pravi: „Megle se vlačijo“? — Megle pokrivajo doline in nižave. — Kaj bi rekli namesto „Duhá moré in tlačijo“? — Duševne moči uničijo, ali pa vsaj njih razvoj združujejo; ljudje niso tako jasnega uma in tako dobre pameti.

Misel te kitice je:

Planinar vživa čisti in zdravi zrak, ter je mnogokrat bistrejšega uma, nego prebivalci z meglami napolnjenih nižav.

Ponovi Ž!

Beri naprej Š! Kaj pomeni beseda „studenci“? — Viri, izvirkí, potočki. — Kaj se pravijo „pojé čredo in travó“? — Napajajo čredo, ter motijo pašnike. — Kaj se pravi: „Reke se zbirajo“? — Potoki in reke se družijo v večje

vode. — Kaj se pravi: „Jezove in breg podirajo“? — Jezove proderejo in pri naraščanju planejo včasih tudi preko svojih bregov.

Misel te kitice je:

Planinar napaja svojo čredo v majhnih in bistrih potokih, a v nižavah se valijo široke reke, ki vzročijo večkrat škodljivo povodenj.

Ponovi R!

Beri zadnjo kitico F! Kaj si mislimo pod besedami „Po jasnem“? — Po čistem nebu. — Katero besedo bi lahko stavili namesto „migljajo“? — Svetijo, bliščijo. — Kaj se pravi „strele švigajo“? — Bliski švigajo, bliska se. — Kaj se pravi „med gromom hišo vžigajo“? — Včasih tudi trešči ali udari, da se gorljive stvari vžgejo.

Misel zadnje kitice je:

Planinar ima večkrat nad seboj jasno nebo, medtem, ko v nižavah grmi in bliska.

Ponovi J! Ponovi misel prve, druge, zadnje kitice A! R! C!
Ž! F! K!

5 Nauk se razvije.

Kako tedaj planinar živi? — Veselo. — Kaj pa dela planinarja veselega in srečnega? — Lep razgled, dišeče cvetlice, dobra voda in čisti zrak. — Kaj pa ima človek od dobre vode in čistega zraka? — Zdravje, ki je najboljšo blago.

Glejte! *Ljudje na planinah živijo pohlevno le sami za se, ter nimajo in ne poznajo sovraštva ne hudega prepira. Na planinah se ne sliši razsajanje, ampak le veselo in vriskajoče petje ljudij, ki se veselijo narave in njenih darov. Planinar diše zdravi zrak, ter pije hladno in čisto vodo, kar mu ohrani duševno in telesno zdravje. Planinar je zadovoljen s tem, kar ima; on je toraj srečen, kajti zadovoljnost je polovica srečnega življenja.*

Ponovi to B! S! Z!

6. Čitanje pesmi se ponavlja.

7. Pesem se memorira.

9. Naloga: Napišite glavne misli vsake kitice!

Josip Lasbahar.

— 222 —

Logika.

Spisal Dr. Josip Križan,

kr. gimnazijski profesor v Varaždinu.

(Dalje.)

§ 91. Vrsti razdelitve glede razdelivnega razloga.

Z ozirom na to, ali razglog razdelitve izhaja iz vsebine razdelivne celosti, in je tedaj takov, kakor ga narava razdelivne celosti zahteva, ali pa je samovoljen in se s vsebino razdelivne celosti ne more dokazati, je razdelitev naravna in

umetna. Prva vodi k naravnemu, druga k umetnemu sestavu. Tako je n. pr. naravna razdelitev, ako električna razdeli telesa na dobre in slabe prevodnike in neprevodnike. To razdelitev zahteva namreč narava predmeta. Umetna pa je razdelitev Linne-ova, ki je razdelil rastline po kakovosti plodila na „phanerogamae“ (cvetoče rastline) in „cryptogamae“ (brezcvetne rastline ali tajnocvetke). Umetne razdelitve poslužujemo se samo dotle, dokler ne iznajdemo naravne.

Ako isto razdelivno celost razdelimo z različnimi razdelivnimi razlogi, ki so medsebnost neodvisni, tedaj dobimo razdelitve, ki so samo oziroma na isti predmet v medsebnosti zvezi in se imenujejo stranske razdelitve (*codivisiones*). Tako moremo n. pr. prebivalce kake dežele razdeliti po spolu, dobi, stališču, veri, naobraženosti itd. Ako razdelimo razdelivne ude kake razdelitve v niže vrsti, tedaj dobimo tako zvane podrazdelitve (*subdivisiones*). Tista razdelitev pa, iz katere podrazdelitve izhajajo ali katerej so vse podrazdelitve podredjene, zove se glavna ali temeljna razdelitev (*divisio fundamentalis s. primaria*). Tako je n. pr. glavna razdelitev, ako ljudi po kožni barvi razdelimo na: bele, črne, žolte, rdeče in olivne, podrazdelitev pa, ako bele razdelimo na: Arabce, Nemce, Slovane, Francoze itd. Glavna razdelitev trikotov je, ako jih razdelimo po kakovosti stranic. Katera razdelitev sodov je glavna in katere so podrazdelitve? Tako nastavljene razdelitve stvarjajo vrsti in podvrsti, ki se izražajo v § z 20. omenjenimi besedami.

§ 92. Razredba (*classificatio*) in sestav.

Ako moremo razdelivno celost razdeliti z različnimi razdelivnimi razlogi, da tako dobimo stranske razdelitve, in ako dalje moremo, da popolnoma razjasnimo obseg razdelivne celosti, dobljene razdelivne ude dalje razdeliti v podrazdelitve, tedaj je potrebno, da dosežemo čim večjo jasnost in razločnost, da te podrazdelitve s stranskimi v pregledno celost zložimo. V pregledno celost jih pa zložimo tako-le: Ako vse razdelivne ude glavne razdelitve razdelimo z razdelivnim razlogom druge stranske razdelitve in tako dobljene ude razdelimo z razdelivnim razlogom tretje stranske razdelitve itd.

Način, s katerim smo tako razdelivno celost razdelili, je razredba, s tem postopkom dobljena celost pa sestav.

Z ozirom na to, ali so podrazdelitve imele naravni ali umetni razdelivni razlog, je tudi sestav naraven ali umeten.

Razredba je dalje ali sestavna ali razstavna, po tem namreč ali ona izhaja iz razdelivne celosti in nas vodi s primerjenimi razdelitvami k razdelivnim udom, ali pa izhaja iz razdelivnih udov in vodi od stopinje do stopinje k razdelivnej celosti. Prva poslužuje se determinacije, druga abstrakcije.

Način, kako se namreč razredba stvarja, predočuje nam dobro algebra. Mislimo si namreč, da prvi razdelivni razlog daje razdelivne ude A in B , drugi stvarja pa razdelivne ude a , b , c , in tretji α , β , γ itd. Tedaj dobimo niže vrsti z množitvo.

$$(A + B) (a + b + c) (\alpha + \beta + \gamma)$$

Vrsti prve razdelitve ste: $A + B$.

Vrsti druge razdelitve so: $Aa + Ab + Ac + Ba + Bb + Bc$.

Vrsti tretje razdelitve so slednjič: $Aax + Aa\beta + Aa\gamma + Abx + Ab\beta + Ab\gamma + Acx + Ac\beta + Ac\gamma + Bax + Ba\beta + Ba\gamma + Bbx + Bb\beta + Bb\gamma + Bcx + Bc\beta + Bc\gamma$.

Razdelitev sodov v § 28. podaje primer za razredbo.

Poprejšnja razdelitev živalstva v šest razredov in sicer:

I. sesalci, II. ptice, III. dvoživke, IV. ribe, V. žuželke, in VI. črvi je tudi razredba.

Opazka. Uzrok, da vseh predmetov, pojmov in stvari ne moremo porazrediti, je to, da še ne poznamo njihovih bitnih znakov, da bi jih mogli tako lahko v vrsti in rede porazrediti. Dalje je pri razredbi potrebno, da pojma „vrst“ in „red“ medsebeno temeljito razlikujemo; ker „red“ (*classe*) ni vselej naravna „vrst“ (*species*). Istega reda so namreč uže predmeti, stvari in pojmi, ako imajo samo eden edini ali določeno množino enakih znakov; vrst pa zahteva, da so vsi njihovi znaki enaki. Rod je tista vrst, ki več drugih vrstij zadržuje; najnižja vrst (*infima species*) je ona, ki ne zadržuje nobene druge vrsti, ampak samo posameznosti.

§ 93. Pravila razdelitve.

Ako hočemo, da bodo razdelitve veljavne, tedaj moramo ozirati se na ta-le pravila:

1. Razdelitev mora biti primerjena (*adaequata*) svojemu predmetu, to je razdelivni udje morajo biti kot znesek popolnoma enaki razdelivnej celosti, da tako stvarjajo njen popolen obseg. Proti temu pogreši se, ako je razdelitev preširoka (*latior suo diviso*) ali preozka (*angustior*). Preširoka je razdelitev, ako našteva razdelivne ude, ki se v obsegu razdelivnega pojma, predmeta, ali stvari niti ne nahajajo; preozka pa, ako ne omenja vseh tistih razdelivnih udov, ktere razdelivna celost obsega. Preširoka razdelitev tedaj premnogo, preozka pa premalo razdelivnih udov omenja.

Primeri: Razdelitev modroslovja bila bi preširoka, ko bi trdili, da je prirodna znanost del modroslovja; ali ako bi ljubezen razdelili na ljubezen proti Bogu, ljubezen proti bližnjemu, ljubezen proti samemu sebi in ljubezen proti stvarjem. Preozka je razdelitev počeloslovja na pojem in sod, ali razdelitev pravočrtnih geometričnih podob na trikotne in četverokotne.

2. Razdelitev mora svoj razdelivni razlog ali temelj imeti (*divisio ne careat fundamento*); ta razlog mora biti bitni znak razdelivne celosti, to je, on mora takov biti, kakor ga zahteva sama vsebina razdelivne celosti in sostav, v katerem razdelivni pojem svoje mesto zavzema, in tega razdelivnega razloga moramo se držati skoz celo razdelitev; ker inace bi bila razdelitev zmešana (*divisio ne sit confusa*).

Tako bi n. pr. bila razdelitev četverokotov na trapece, trapecoide, paralelograme, romboide, rombuse, pravkotnike in četverine pomešana, ker romboid, rombus, pravokotnik in četverina so podrazdelitve paralelogramov in sicer z dvovrstnim razdelivnim razlogom, to je dolžina stranice in veličina kotov.

3. Razdelivni udje morajo se medsebeno kot udje protivnosti izločiti (*membra sint apposita*) in kot taki morajo obseg razdelivne celosti popolnoma izpolniti (*disjuncta debent aequare totum divisum*).

Proti temu grešimo, ako razdelivne celosti ne razdelimo v nasprotno vrsti, ali ako se ne držimo enega edinega razdelivnega razloga. N. pr. v razdelitvi: Listje rastlin je ali podolgasto, okroglo ali zobasto — ne izločujejo se razdelivni udje, ker podolgasto in okroglo listje mora tudi zobasto biti. Živali so ali koristne, ali zabavne; morejo pa tudi oboje biti.

4. Razdelitev mora biti postopna (*fiat in membra proxima*), t. j. ona mora stopiti od razdelivne celosti na neposrednje najbližje ude, od teh na najbližje posrednje podredjene itd. ker inace postane skok (*saltus in dividendo*). Tako je n. pr. skok, ako prirodna bitja delimo neposredno na živali, rastline in rude, ker prva razdelitev prirodnih bitij je ustrojna in neustrojna. Ustrojne delimo dalje na živali in rastline, neustrojne pa na rude in tekočine.

5. Razdelitev mora slednjič, da bo lahko pregledna, na stanovitnej stopinji občnosti ostati, in se tedaj ne sme izgubiti v malovažnostih (*ne fiat nimia*). Tako bi bila n. pr. razdelitev malovažna, ko bi razdelili ljudi po barvi las.

§ 94. Razgoda, razporedba in naštevanje.

Logičnej razdelitvi sorodna je razgoda (*partitio*), razporedba (*dispositio*) in naštevanje (*enumeratio*).

1. Razgoda (*partitio*) ne razjasnjuje obsega pojma, ampak upoznava s sestavino pojma, ker ona našteva sestavine (*partes integrantes*) pojma ali celosti in ga s tem razdeli v svoje dele; ona se razlikuje od razdelitve po obliki in razdelivnih udih. Obrazec razgode je namreč konjunktivni sod in razdelivni udje so dispartatni pojmi. *S* je *a* in *b* in *c*, *S* obstoji iz *a* in *b* in *c*. Tako n. pr. razgoda o pojmu „drevo“ našteva te-le sestavine: korenine, deblo, veje, listje itd., ali o človeškem telesu te-le sestavine: glava, udje, čutje itd.

Od razlage razlikuje se razgoda s tem, da ne sega v notranje bitje predmetovo, ampak našteva samo njegove vnanje sestavine, ki nam jih je skušnja podala. S pomočjo razgode moremo dalje, ako poznamo veliko množino sestavin kakega sestavljenega predmeta, iste razvrstiti s posebnim načinom; ako jih spajamo namreč po dva, po tri itd. dobivamo niže in više redove vseh mogočih sestav. Ta razdelitev zove se kombinatoriška in rabi se v kemiji, kristalografiji, rasilinstvu in živalstvu.

2. Z razporedbo (*dispositio*) deli se in uravnava tvarina medsobno v celost združenih pojmov, ki se ali pismeno ali ustmeno drugim priobčuje z namerom, da postane predmet prepričanja. Razporedba osniiva se nekoliko na razdelitvi, razgodi in razlagi, pa vseh teh ona vsakikrat ne rabi in ne ravna se samo po tvarini, ampak tudi po osebah, s katerimi se predmet priobčuje. Oblika razporedbe ni predmet logike, ampak retorike in homiletike, ker po njej uravnava misli govornik in pisatelj.

3. Nabranjanje (*enumeratio*) omenja vse dele reda in se v občem življenju, kakor tudi v znanostih, posebej v prirodopisji mnogokrat rabi.

Opazka. Ciceron razлага razgodo tako:

„In partitione quasi membra sunt, ut corporis: caput, humeri, manus, latera, crura, pedes et cetera;“ in o uravnavi pravi, da je: „rerum inventarum in ordinem distributio.“

Razgoda rabi se posebno na predmetih, ki se v prostoru in času raztezejo.

(Dalje sledi.)

Dopisi.

Iz Prage, meseca novembra. (Glavna skupščina českega učiteljstva. — Šolska razstava na Karlinu. — Bačkora-jeva slavnost. — Jan. Kopeck. †. — Mašekova šola slovansk jezikov. — Konvikt za učit sinove) V 15. številki Vašega precejšenega lista od 10. avgusta t. l. sem Vam prijavil vzpored „glavne skupščine českega učiteljstva“ v Pragi z dne 9., 10., 11. in 12. avgusta. Ker se je to zborovanje tako sijajno vršilo, naj Vam v kratkih potezah poročam nekoliko o razpravi posameznih točk dnevnega reda.

Zborovanja, ki se je vršilo v velikej dvorani na „Žofinu“ udeležilo se je do 2000 učiteljev in šolskih prijateljev. Česko učiteljstvo z Moravske, blizu do 400 oseb, je vodil g. Fr. Slamčnik poljsko učiteljstvo je zastopal g. dr. T. Gerstman a slovensko g. Iv. Tomšič. Tudi hrvatskih učiteljev smo mnogo opazili. Zborovanje so nadalje počastili s svojo navzočnostjo gospodje deželni poslanci: dr. Ed. Gregr, dr. Herold, grof Kaunic J. Kořan, dr. Měštecky, profesor Tilšer, dr. Trojan in mnogo okrajnih šolskih nadzornikov.

Skupščino je otvoril in vodil predsednik „Ustř. spolku“ g. Jos Kral, urednik časopisa „Učiteljske Noviny“.

O prvej točki dnevnega reda „O šolskem nadzorstvu“ je govoril gospod Jos. Kober ter so se po daljšem razgovoru vzprejele sledeče resolucije. „Glede na to, da se česko ljudsko šolstvo odtegne narodnostnim in verskim preprirom ter se mu dá priložnost samostojno se razvijati, kakor zahteva to njegova kulturna naloga; glede na to, da se českemu učiteljstvu zagotovi spodobno mesto pri šolskej opravi, zahteva glavna skupščina českega učiteljstva in šolskih prijateljev, zbrana v Pragi v dan 9. avg. 1886 l. sklicevaje se ob enem na svoje sklepe od 1870. in 1880. leta:

1. Vse česke ljudske in meščanske šole naj bodo podložne samo českim šolskim svetom: posebno pa naj se a) česki krajni šolski sveti povsod ondi, kjer prebivajo v jednej občini skupaj Čehi in Nemci, sestavljajo samo iz Čehov; b) vse one česke ljudske in meščanske šole, kjer Čehi in Nemci skupno prebivajo, naj ne dobi samo českega okr. šol. nadzornika, ampak naj se tudi podrede sosednjemu okr. šol. svetu, ako je okrajni šol. svet v domačem kraju iz nemških ljudi sestavljen.

2. Ljudski in meščanski učitelji naj bi bili zastopani po vseh šol. svetih; a) v krajnem šolskem svetu po vodji dotične šole, b) v okrajnem šolskem svetu po treh članih, katere voli učiteljska skupščina, in to tako, da dva člana voli ljudsko, a jednega meščansko učiteljstvo; učiteljem na učiteljiščih naj se tu ne pripozna volilna pravica.

3. Za okrajne šolske nadzornike naj se imenujejo, a) za ljudske šole samo ljudski učitelji, b) za meščanske šole samo učitelji na meščanskih šolah; c) vsak šolski nadzornik ima dolžnost o nadzorovanju šole spisati zapisnik, katerega mora ob enem podpisati tudi dotični učitelj. Ta zapisnik naj mu bode za podlogo, kadar napiše svojo sodbo sposobnosti učitelja pred šolsko gosposko.“

O drugej točki dnevnega reda, „kako preustrojiti učiteljska izobraževališča in preskušnje učiteljske sposobnosti“ je poročal g. Josip Rožička ter so se vzprejele sledeče resolucije:

„Glede na to, da dosedanja priprava ljudskega učiteljstva v učiteljskih izobraževaliških in preiskušnje za učiteljsko sposobnost niso primerne pravim potrebam ljudskega učiteljstva, izjavlja dne 10. avgusta 1886. l. v Pragi zbrana skupščina česk'ih učiteljev in šolskih prijateljev v tej zadevi sledeče reforme: 1. da bi se na učiteljskih izobraževaliških

ne delala nobena razlika v naukih in v pripravi za kmetske in mestne ljudske učitelje; 2. da bi se odgojevalnim in poučevalnim naukom na učiteljskih dajala večja pozornost; 3. da bi se na vadicah dajala pripravnikom popolna priložnost, da se praktično izvežbajo v vsih predmetih ljudske šole; 4. da bi se preskušnje za učiteljsko sposobnost omejile samo na praktično preskušnjo o vzreji in poučevanju, o podučnem jeziku in o šolskih postavah; 5. da bi se na spričevalih ne naznanjale stopnje učiteljske sposobnosti in redi iz posameznih predmetov, a to radi tega, da bi ne nastali krivi predsodki o sposobnosti posameznih učiteljev; 6. da bi se za glavne učitelje na učiteljskih izobraževaliških imenovali samo taki učitelji, ki so delj časa služili z dobrim vzpohom na kakej javnej ljudskejši šoli.

O tretjej točki, „je-li šolska mladina z učno stvarino preobložena“, je govoril g. Ant. Skala ter so se vzprejele sledeče resolucije:

„Glede na to, da sedaj učni črteži na ljudskih šolah toliko množino učne stvarine predpisujejo, da se s tem opovira pravi nalog ljudske šole v formalnem in vzgojevalnem obziru ter se vsled prevelikega duševnega napora niti deci v najnižjih razredih ne da dovolj časa za odpočitek in na ta način šolska mladež telesno in duševno hira; glede na to, da čuti to še v veliko večje meri ženska mladež, ki je veliko šibkeje rasti, katera take posledice tem bolj čuti, čim slabje se telo razvija in čim preje jej je treba, da jo vzgojo za življenje pripravlja; glede na to, da se že itak preveliko število učnih ur še zdatno povikšuje s poučevanjem neobligatnih predmetov, zlasti s poučevanjem drugega deželnege jezika in sploh tujih jezikov, katere bi nikdar ne smeli prištivati k skupnim predmetom, posebno pa že ne za deco nižjih razredov; glede na to, da se šolska mladež, katera mora že itak na dan po 6 in še več ur v šoli sedeti, preobklada z domačimi nalogami in s posebnimi urami za druge predmete in sploh duševna dela, mesto, da bi se odpočila, predlaga glavna skupščina českega učiteljstva in šolskih prijateljev, zbrana v Pragi v dan 10. avgusta 1886 l. v interesu srečne in ljudomile vzgoje šolske mladeži: da se učna stvarina skrči do onega minimuma, katerega je moč v vsakem slučaju doseči, in se učitelji pooblaste določiti ta minimum po krajevnih razmerah; 1. da se skrči število učnih ur na ljudskih in meščanskih šolah v I. razredu na 16, v II. razredu na 18, v III. razredu na 20, v IV. razredu na 22, v V. razredu na 24 in v višjih razredih na 26 ur na teden; 2. da se poučevanje neobligatnih predmetov omeji ter drugi deželni jezik v onih krajih s prebivalci različne narodnosti pač vpelje kot neobligatni predmet, a poučuje le na petrazrednih šolah, počenši v četrtem razredu; 3. da se domače naloge popolnoma opuste ter domači posebni nauk tako omeji in skrči, da otroku po končanem šolskem nauku ostaja dovolj časa za počitek; 4. da se ženskej mladini dá več časa v priučenje gospodinstva, katerega jej je v življenju treba; zato naj se omeje preobila ročna dela in nekoliko zapreči nepotrebno učenje tujih jezikov; 5. da se s tevovadbo vsaj deloma v okom pride preobilnemu duševnemu naporu. Kolikor je zdravju prikladno, naj se ali v zaprtih, nalašč za to pripravljenih prostorih ali pa na prostem telovadi ter sploh po daljšem duševnom naporu dá telesu nekoliko odmor.

Kakor se je vse zborovanje vršilo v najlepšem redu istotako je bila tudi šolska razstava na Karlinu najlepše spričevalo česke vzajemnosti. Istega dne, ko je začelo zborovanje v Pragi, otvorila se je tudi razstava, katero si je imel vsak učitelj priliko ogledati. Da je bila razstava res sijajna, priča nam obilo število z diplomami odlikovanih razstavljavcev. Dobilo pa je častne diplome v odseku za pedagogijske knjige in časopise

14, v odseku za mladinske spise 17, v odseku za računstvo, geometrijo in pisanje 5, v odseku za naravoslovne vede 18, v odseku za risanje 6, v odseku za napravo šolskih in učnih pripomočkov 5. v odseku za šole, vzdrževane po „Ustř. matici školski“, katerega so Čehi kratko imenovali „odbor pro mateřskon školu“ 3, v odseku za predmete o poučevanju abotnih, gluhonemih in slepih 6, v odseku za zemljepisje in zgodovino 30, v odseku za godbo in godbena orodja 14, vkupe 118 spisovateljev in založnikov.

16. oktobra t. l. smo proslavljali po Nj. Veličanstvu, presvetlem cesarju z zlatim križcem za zasluge odlikovanega učitelja Štef. Bačkora velezasluznega češkega pisatelja. Slavnost se je vršila v dvorani staro, meške dekliske meščanske šole. 26. oktobra je priredilo „Pedagogičsko društvo“, slavljenou na čast prijateljski večer. Vrlega pisatelja učitelja, ki je veliko svojih spisov priobčil v „Novi česki knjižnici za mladino“ ohrani nam Bog še mnogo let!

16. oktobra t. l. prominul je nagle smrti pri sv. Nikolaju v Pragi ravnatelj deške meščanske šole, g. Jan Kopecky v 50. letu svoje starosti. Kot naravoslovec je v tej stroki veliko pisal po raznih českih pedagogijskih listih. 1866. l. je izdal na lastne troske „Fiziko za obrtniske in narodne šole“, katero je potem Mažik glede njene velike vrednosti predstavil na hrvatski jezik. 1875. l. je izdal „Fiziko za nižje razrede srednjih šol“, a 1877. l. „Fiziko za petrazredne ljudske šole“. — To knjigo pa je nek učen gospod v „Poslu za Prahy“ tako strastno kritikoval, da je bil K. vsled tega smrtno užaljen in tudi ni več stopil v javnost. Bodi mu zemljica lahka! — Mašek-ova šola slovanskih jezikov je v 5. dan t. l. zopet oživela. Več učencev se sedaj prav marljivo uči Slovenščine; po končanem tem kurzu prične se tečaj za Hrvaščino a potem za Srbščino. — Letos ustanovljeni zavod (konvikt) za učeče se učiteljske sinove v Pragi krepko napreduje. V tekočem šolskem letu ima že 40 gojencev. Ker je plačati za hrano in vso postrežbo pojedinemu le 15 gld. na mesec, upati je čez leto in dan še večjega števila. Pripomuiti moramo, da se uče gojenci v zavodu poleg vseh drugih šolskih predmetov tudi igre na gosli in klavir.

Jndřich Čech.

Kranjsko, sredi meseca novembra. V slednjih brojih „Uč. Tovariša“ priobčuje g. prof. dr. Fran Kos „odlomke iz vzgojeslovja“. Kakor g. profesor sam opominja, ima uže „Vzgojeslovje“ v rokopisu dogotovljeno. Torej lahko gojimo prijetno nado, da v kratkem dobomo znamenito slovensko pedagogično knjigo. Gosp. dr. Kos je znan kot strokovnjak. On je glavni učitelj na ženskem učiteljišču v Gorici.

Zadnji čas vnel se je z nova ljuti boj v nam sosednej Primorskej mej ljudskim učiteljstvom. Ni še dolgo, kar se je polegel vihar mej našimi sotrudniki ob Adriji, — uže zopet besni v novej nakladi... In zakaj? Radi pravih malenkosti. So nekateri, kojim velja učitelj „ljudskošolnik“ menje, nego oni, ki je pred ustopom v učiteljišče dovršil par razredov kake srednje šole. Ne bomo izraževali tu svojega mnenja o „predštudijah“ bodočega učiteljiščenika — odvažni šolniki so o tem vprašanju zelo raznih misli — marveč izreči moramo le svojo indignacijo ter odkritosrčno obžalovanje nad tistimi „kolegi“, ki to nedognanost rabijo v zlobno sredstvo, da mnogo svojih sobratov oblatijo pred lajiki. — Zaveden učitelj, ki pozna svoje dolžnosti in delo in tudi vé ceniti delo v šoli. — zna, kam meri „modrovanje“ poznanega dopisnika v tržaškej „Edinosti“. — Sicer pa naj uvažujo g. sodrugi primorski povsem kolegijalne besede g. dopisnika iz Primorja v 21. šte. „Popotnikovej“!

Bruno.

Iz Ljutomera. Dne 11. novembra imelo je naše uč. društvo zadnje zborovanje v tem letu. Na dnevnem redu je bilo najprville „Poročilo o dež. uč. konferenci v Gradcu“; ref. gospod Sim. Cvahte. Poročal nam je o vseh točkah in vprašanjih, ki so se reševala. — Potem je bilo poročilo tajnikovo o društvenem delovanju v tem letu. Iz tega posnamemo, da ima društvo 15 udov ter je bilo naročeno na pet listov, ki so se razpošiljali od uda do uda. Imelo je pet mesečnih zborovanj, pri katerih so se reševala važna vprašanja pedagoške vsebine. Poročevalci so bili: g. Tone Herzog: Zgodovina ljudske šole; g. Karba: Učni red pri obravnavi nemščine v ljudski šoli; g. Fr. Schneider: Metodična pot v petju od najnižje do najvišje stopinje; g. Jos. Freuensfeld: Črtice iz otroškega obzorja; g. Jos. Horvat: Kako se dá pouk o kmetijstvu v ljudski šoli najizdatneje pospešavati? g. Toma Pušenjak: a) Vrtnarstvo in šolski vrt v ljutomerskem okraju, b) Kaj obsegaj pouk o zdravstvu; g. Simon Cvahte: a) O obraznosti v ljudski šoli, b) Učni red pri obravnavi nemščine, c) Poročilo o zadnji deželnej uč. konferenci. Udeležba pri posameznih zborovanjih bila je živahna, kakor se poprej nijedno leto. — Iz poročila blagajnikovega poizvemo, da je prišlo v našo blagajnico po sedem hudih letih sedem dobrih! Gotovo veselo znamenje! — Za tem bila je volitev novega odbora. Po predlogu gosp. S. Cvahte-ja bili so per akklamationem izvoljeni: Ivan Kryl, predsednikom; Josip Horvat, podpredsednikom; Jos. Freuensfeld, tajnikom in Ivan Karba, blagajnikom. — V bodočem letu naročilo si bode društvo: „Uč. Tovariš“, „Popotnik“, „Schule und Haus“, „Lehr- u. Lernmittel-Magazin“ in jeden vrtnarski list. — Kolegi zadovoljni smo lahko s seboj! Naše društvo ni delalo hrupa in šuma na zvonaj, ni hotelo sloveti bogsigavedi kod po svetu. Skromno in tiho je delovalo v svojem okrožju; postalo je v istini duševno središče učiteljev našega okraja. Zaman pač ni zadnjic izustil jeden besed: „Čeprav moram iti polutretjo uro sem, in toliko nazaj, vendar rad pridem; kajti bivanje med kolegi — če tudi kratko — zame je krepčalni odmor.“ — Kolegi, ostanimo zmeraj taki; kajti karakteristična čednost pravega učitelja je „sodružna ljubezen“!

Josephus.

Od sv. Marjete. Dne 2. novembra t. l. so se zbrali udi uč. društva za ptujski okraj v okoliški šoli v Ptuju da bi reševali točke nastavljenega dnevnega reda.

Ob 11. uri predstavi prvosednik g. nadučitelj Fran Šijanec g. c. kr. okr. šolsk. nadzornika Ivana Ranner-ja, ki želi društvenikom pojasniti opravke z novimi šolskimi zamudami.

Gospod nadzornik za tem precej obširno razklada nove tiskovine, navede razne slučaje, ki segajo v ta posel in odgovorja na razna vprašanja. Pred odhodom se mu prvosednik v imenu vseh navzočih za prijaznost srčno zahvali.

Sedaj se prečita zapisnik zadnje seje in se vzamejo dopisi na znanje, med zadnjimi tudi pismo g. nadučitelja Fr. Žiher-ja, v katerem naznanja odstop od predsedništva.

Navzoči društveniki nagovarjajo g. Žiher-ja na zopetno sprejetje predsedništva, a ta ostane pri svoji odpovedi. V tolažbo izostane nova volitev, ki bo v začetku prihodnjega leta.

II. točka „Poročilo g. Robiča o zborovanju dež. uč. konference“ se odloži, ker je „Popotnik“ precej obširno poročal.

Med nasveti ni bilo nič posebnega razuu tega, da se g. Majcena pesmarica obilno nakupi.

Pri prihodnjem zborovanju se pričakuje popolna izvršitev dnevnega reda.

Na mnogobrojno svidenje meseca januarja pri obnem zboru. W.

Z Primorja, dne 19. novembra. Dočakali smo, kar je bilo pričakovati. „Edinosten člankar,“ skočil je tudi sedaj, kakor že navadno „izza grma“ nad svojo žrtev z namenom, da jo takoj potlači v prah in pepel. Pomirjevalen moj dopis v 11. številu „Popotnika“ razdražil mu je živce do zla boga.

Ne bodem mu odgovarjal obširno, ker stvar sploh ni obširnosti, skoro niti pisave vredna, vendar popolno molčati ne morem. Zato vljudno prosim, da blagovoli imeti slavno uredništvo še sedaj toliko potrpljenja, da napišem v pojasnilo nekaj stavkov, ki se neki odlikujejo „po nemškovalnej skladnji in po robatem nepravilnem jeziku“.

Takoj pričetkom „Poslanega“ v 92. številu „Edinosti“ mi očita gosp. člankar, da sem se zakadil v njega po vzgledu drugih tovarišev, ki so se pa neki zaprašili vanj. Dalje tudi pravi, da mi ne bode odgovarjal, ker po njegovem mnenju le za drugimi stopinje pobiram ter stare fraze mlatim.

Dobro, g. člankar, — res kaj „kraftnih“ izrazov nam podaja. Ustavimo se tedaj pri tem originalnem uvodu. — Zakaditi in zaprašiti se v koga sta nedvomljivo sorodna, vendar nekoliko različna pojma. Prvi znači menim, nekako površen napad, kojega se je laglje otesti, a drugi seza že bolj do živega, kakor pravijo: do kože. — Ali z lahko vestjo trdim, da ne jaz in tudi ne drugi niso nameravali se niti zakaditi, niti zaprašiti v osebo člankarjevo, marveč v miroljubnem smislu smo ga hoteli opomniti, da njegovo početje ni kolegijalno ter da s svojimi „premišljenimi“ spisi zelo slabo zastopa naš stan. — Potem pravi, da nisem povedal nič novega. Tega tudi ne trdim v onem dopisu, saj je vendar dovolj jasna izjava, da so me odvrnile od obširnejega razpravljanja stvarne razprave v drugih listih. Da so pa člankarju omenjene razprave in kolegijalni opomini „stare fraze“, o tem nikakor več ne dvomimo, kajti pič se spozna po perju!

Dalje se je poljubilo g. člankarju, da se je spravil nad moje in urednikovo jezikoznanje. — No, znamo sploh, da se čuti gospod tovariš (!?) v tej stroki kot korifeja na vrhuncu svoje moči in slave. Vendar stori bolje, da se potolaži. Upam namreč, da niti g. „Popotnikov“ urednik, niti jaz ne bodeva iskala pri njem lekcij, bodisi v slovenščini ali nemščini, akoravno še misliva spisati časih kojo vrstico v nepokvarjenem slovenskem duhu. — Če se pa spuščamo že v take malenkosti, kakoršne se lahko pripetijo celó izurjenim pisateljem ter iščemo dlake v jajcu, potem se lahko pove g. člankarju, da Janežičeva slovnica ne pozna oziralnega zaimka „kakšen“, marveč „kakoršen“. Tudi se prav redkokrat sliši mej narodom na deželi, kjer se nahaja po prepričanju prvih naših slovničarjev še najčistejša slovenščina, izrek „Učiti se čemu“, v smislu „Uči se slovenskeje slovnice“. Narod rabi najrajše genitiv; dativ je lasten v tem slučaju bolj hrvatskemu narečju. Drugače je z glagoli, priučiti, privaditi se itd.“ Pri teh se najde večkrat raba dajalnikova tudi v slovenščini.

Gledé opombe: „Sploh pa moram reči, da take nepravilne slovenščine ne piše noben slovensk list, kakor baš mariborski „Popotnik“, lahko trdimo opetovalno, da ne bodo iskali štajerski Slovenci navodov niti pri uredništvu „Edinosti,“ niti pri g. člankarju. Iz vsega je le razvidno, da je prišel „Popotnik“ v veliko nemilost pri tem gospodu *) — najbrže vsled prepričanja, da se ni mogoče ravnati vselej po njegovem kopitu.

Ob tej priliki se spominjam nedavnega pogovora z dokaj značajnim tovarišem, ki pozna precej dobro razmere na Krasu. Rekel mi je: „X ima

*) Znamo zakaj?

sedaj privilegij pri slavnej „Edinosti“. Šel bi ž njo danes čez grm in strm, jutri pa, ako mu mine ta privilegij, zamore jo v kakem „Triester-Tagblattu“ ravno tako slavno oblatiti.

Da g. „Edinosten člankar“ ne misli odgovarjati napadom, ali bolje rečeno: stvarnim zagovorom in pojasnilom (ker le njegove „premišljene“ modrosti zaslužijo naslov sramotnih napadov), pač prav stori. Sicer pa dvomimo o resnem sklepu, ker to bi bilo pri njem res kaj nenavadnega. — Onim izbornim, pravicoljubnim šolnikom slovenskim, pri kojih so našli znani članki v „Edinosti“ toliko priznanja, pa mi „neizborni“ prav srčno čestitamo!

Še nekaj. — Svetovalo se mi je v „Poslanem“, da naj ne sumničim in s prstom ne kažem na nedolžnike. Prav tako, popolno po mojej misli. Vprašam pa, bi li ne bilo umestno, da pokaže tudi g. člankar po vzgledu neljubih mu nasprotnikov svoj pravi obraz? Mora li biti res dvojna mera? — Za takovega junaka je vendar sramotno, da napada zavrtno. Skrivati se za urednikovim hrbtom, to gotovo ni moško! — Dokler nam tedaj ne pove, s kom imamo opraviti, dotle rabimo naslov: Veleučeni gospod Janko Leban, učitelj-pesnik v Avberu pri Sežani.

Konečno izjavim, da je to moj slednji dopis v tej zadevi, ker perilo zdi se mi prevmazano, da bi se ga še nadalje belilo. Trud bi se gotovo nikakor ne izplačal — in to po znanej poslovi: „Quotiescunque cum stercore certo, maculor, aut vincor aut vinco!“ Zdravko.

Novice in razne stvari.

(Naučno ministerstvo) je po „Sl. N.“ sklenilo česki oddelek nemške obrtne šole v Brnu povzdigniti v samostojno državno obrtno šolo. Kedaj pa Slovenci dobimo tako velevažen zavod?

(Izpiti za učiteljsko sposobnost.) Kakor slišimo, se je v jesenskem obroku pri c. kr. mariborski izpraševalni komisiji za splošne ljudske in meščanske šole oglasilo: 20 kandidatov k izpitu za spl. ljud. šole in 1 kandidatinja k izpitu iz francoščine za meščanske šole. Izpiti se še vršijo in hočemo o njihovem izidu poročati v prihodnjem „Popot.“ štev. 23. Pri gradški komisiji pa se je, kakor povzamemo „Päd. Ztschft.“, oglasilo: 36 kandidatov in 17 kandidatinj k izpitu za splošne ljud. šole; 2 kandidata in 2 kandidatinj k skušnji za meščanske šole; dalje 5 kandidatinj k izpitu iz angleščine in 1 kandidatinja iz francoščine; k specijalnim preiskušnjam: 2 kandidata k izpitu iz godbe na goslah, 2 kandidatinj na glasoviru, 1 kandidat na orglah in 1 kandidat iz učne metode pri gluhonemih.

(Počitnice na goriških srednjih šolah) bile so do sedaj mej 1. avgustom in 1. oktobrom. Došlo pa je od dež. šolsk. sveta o priliki, ko je prišel od ministerstva odlok, da bi se tudi tukaj uvedle takozvane „hitzferien“, vprašanje ne bi le bilo umestno premestiti počitnice od 1. avgusta do 1. oktobra tako, da bi za naprej počitnice trajale od 15. julija do 15. septembra kakor drugod. Ker so se učiteljski zbori v tem zmislu izrekli, nadejati se je, da bodo počitnice v prihodnjem na Primorskem istodobno kakor drugod v Avstriji.

(Na vinarski in sadjarski šoli v Grmu) je že 14 učencev, kar je za prvo leto vsekako znatno število.

(Nova knjiga) izšla je ravnokar pod naslovom: „Izidor, pobožni kmet“. Bukvice ljubim kmetom na korist. Iz nemškega preložil L. Dolinar. Drugi popravljani natis. V Ljubljani. Natisnili in založili J. Blaznikovci nasledniki. 1886. 81 str. Cena 25 kr.

Vabilo. Učit. društvo za mariborsko okolico ima v četrtek dne 2. decembra t. l. svoje redno zborovanje v navadnih prostorih s tem-le vspešdom. 1. Dopisi; 2. O goji sočutja. Govori g. J. Fistravec (dalje). 3. Poročilo o IV. dež. učit. konferenci. 4. Nasveti. K obilni udeležbi vljudno vabi odbor.

Vabilo. (Celjsko učit. društvo) ima v četrtek dne 2. decem. t. l. ob 11. uri dopoldne v celjski okoliški šoli svoj mesečni zbor. — Dnevni red: 1. Petje. 2. Zapisnik. 3. Društvene zadeve. 4. Črtice iz botanične zgodovine, gov. g. Fr. Kocbek. 5. O knjigah za šolske knjižnice, gov. gosp. A. Brezovnik. 6. Nasveti. — Za prav obilno udeležbo prosi vljudno odbor.

NATEČAJ.

Štv. 161.

Podučiteljska služba.

Na trirazredni ljudski šoli v Črešnovcah se mesto podučitelja z dohodki IV. plačil. razreda razpisuje.

Prosilci naj pošljejo svoje prošnje do 15. decembra t. l. krajncmu šolskemu svetu v Črešnovcah.

Okr. šolski svet v Slov. Bistrici, dne 8. novembra 1886.

Predsednik:

Hein s. r.

Popotnikov

koledar za slovenske učitelje

1887

je ravnokar dotiskan in se prične razpošiljati, kakor hitro pride iz knji-goveznice.

Obseg: 1. Koledarij 1887, z rodopisom cesarke rodovine, poštnim cenovnikom in lestvicami za pristojbine štempeljnov. 2. Šolske tiskovine: a) Vsporedi učnih ur; b) Imenik. 3. Plače ljudskega učiteljstva po vsem Avstrijskem. 4. Šematizem ljudskih šol in učiteljev po Južno Štirskem, Kranjskem, Primorskem in slovens. delu Koroškega; učiteljiše itd. 5. Prazen papir za bilješke in 6. inserati.

Cena elegantno vezanemu komadu je **1 gld. 20 kr.** (po pošti 5 kr. več.)

Na „Popotnikov koledar“ se naroča (najbolje po poštnih nakaznicah) pri

Opravništvu „Popotnika“

Maribor, Reiserstrasse 8.